

D. S. Wewn.

Komenda Główna

POLICJI PAŃSTWOWEJ
LITWY ŚRODKOWEJ.

Bział 5 f.

L.dz. 1829

8495 *L. 1*
Wilno, dnia I/II.22r.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

SPRAWOZDANIE

8495 *17* ruchu politycznego i ekonomiczno-Społecznego
17. II. 22
za m/c Luty 1922r.

- SYTUACJA POLITYCZNA.

Ze względu na wybory do Sejmu m/c styczeń moż-
na podzielić na dwa okresy: 1/Do chwili ogłoszenia rezul-
tatu wyborów /15 stycznia/ i 2/ Do zwołania Sejmu.

Podział powyższy przeprowadzić, ^{z tego względu} gdyż inaczej można oc-
enić ^{zjawiska} jako chwilowe nie posiadające trwałego znaczenia
walki przedwyborcze, inaczej zaś fakta, będące wynikiem tych
walk i mogące mieć następnie duży wpływ na późniejsze uksz-
tałtowanie się życia politycznego w Wileńszczyźnie.

Pierwszy okres, zważywszy swobodę agitacji i prasy od-
znaczał się dużym podnieceniem umysłów i antagonizmów na-
rodowościowych i partyjnych, tem więcej, iż wszyscy byli prze-
przekonani, że w danej chwili decyduje się sprawa przynależ-
ności Wileńszczyzny. W oczekiwaniu czegoś nieznanego, ponie-
kąd w trwodze przed zbrojnym wystąpieniem Litwy lub Rosji
Sowieckiej, ludność miejscowa zachowywała się dość ospale i
okres pierwszy przeszedł nadspodziewanie spokojnie. Na po-
wyższe wpłynęło w znacznym stopniu poprawne zachowanie się
władz administracyjnych i Policji.

Do wyborów stanęły dwa wrogie sobie obozy: Stronict-
wa Narodowe i Stronictwa Lewicowe, wraz z Radami Ludowymi.
W wyborach brała udział pewna część żydów, szczególnie w mi-
miasteczkach, a po wsiach ludność białoruska.

Ludność Litewska, na skutek interwencji księży litewski-
kich, do wyborów zupełnie nie przystąpiła.

W drugim okresie, walki partyjne i narodowościowe przy-
cichły z powodu wyjazdu większych działaczy do Wilna. Życie
polityczne na prowincji prawie zupełnie zamarło. Rezultatem
wyborów było ukształtowanie się Stronictw Politycznych w

Wilnie.

Dominującym wypadkiem drugiego okresu były areszty działaczy politycznych litewskich i białoruskich. Wśród Litwinów i Białorusinów areszty te wywoływały postrach i przygnębienie, budząc przypuszczenia, że jest to odwet za litewską akcję przeciw wyborom i Sejmowi.

Wśród żydowskiego społeczeństwa areszty wywoływały oburzenie, któremu odpowiedni wyraz dała cała prasa żydowska.

W Polskiem Społeczeństwie, szczególnie w nieorientujących się kołach areszty Litwinów i Białorusinów wywoływały niezadowolenie. Jednak sfery polityczne odniosły się do nich z wielką rezerwą, obawiając się ujemnego wrażenia zagranicą.

Szczególnie sfery lewicowe, uważając areszty za nieporozumienie lub nowy objaw polityki p. SINKIEWICZA, zajęły stanowisko nieprzychylnie, które „Gazeta Krajowa” wyraziła w artykule p. L. CHOMIŃSKIEGO.

STRONNICTWA POLI -
TYCZNE.-

Obecnie Wileńszczyzna posiada następujące ugrupowania polityczne: 1/Związek Ugrupowań Narodowych, do którego należą: a/Związek Ludowo Narodowy b/Chrześcijańska Demokracja c/Narodowe Zjednoczenie Ludowe.

2/ Rady Ludowe: Stanowiące centrum.

3/ Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast” pozostające w ścisłym związku ze Stronnictwem Demokratycznym.

4/ Polski Związek Ludowy „Odrodzenie-Wyzwolenie” / grupa L. CHOMIŃSKIEGO /, pozostający w ścisłym kontakcie organizacyjnym z Wyzwoleniem.

5/ Polski Związek Ludowy „Odrodzenie” / grupa Stefana MICKIEWICZA /.

6/ Polska Partja Socjalistyczna Litwy i Białorusi. Stronnictwo „Odrodzenie-Wyzwolenie” powstało z rozłamem w dawnym „Odrodzeniu” t.j. na oddzieleniu się „Odrodzenia” poważniejszej grupy działaczy z p. CHOMIŃSKIM i p. KARNICKĄ na czele.

Ugrupowania lewicowe, pozostają z sobą w bliższym kontakcie, utworzyły blok t.zw. „Biuro Prac Politycznych” / De

/Demokracy P.P.S., „Odrodzenie-Wyzwolenie” i P.S.L./którego prezesem jest p.KRZYŻANOWSKI Bronisław., „Biuro Prac Politycznych” ma na celu uzgodnienie taktyki całej lewicy, aby skuteczniej przeciwstawić się prawicy i Radom Ludowym.

W obecnej chwili Stronnictwa Polityczne działają, przeważnie w mieście.

Z Żydowskich Stronnictw zauważono czynniejszą pracę jedynie „Ceyrey-Cyon” w powiecie Święciańskim.

NASTRÓJ LUDNOŚCI.

= Naogół dobry.

Polacy /wszystkie sfery/ze spokojem oczekują inkorporacji, lub autonomji. Obawa wojny znikła całkowicie.

Ludność litewska, przygnębiona ostatnimi aresztowaniami zachowuje się nadal wrogo. Daje się jednak zauważyć - przystosowanie się jej do warunków, na co wpłynął rezultat wyborów, procent głosujących, oraz brak protestów zagranicą.

Ludność Białoruska i Żydowska zachowuje się wyczekująco.

- TAJNE ORGANIZACJE
WYWROTOWE i SZPIEGOWSKIE.

Na terenie powiatu Wileńskiego /Olkieniki/ i powiatu Święciańskiego /Nowo-Swięciany/ ożywiła się działalność litewskich partyzantów, wskutek udziału w wyborach ludności z pasa neutralnego. Ustalono, że dziełem partyzantów było niejednokrotne zrywanie linii telefonicznych w okolicach - Giedrojć stwierdzono większe zgrupowanie band partyzanckich.

W okolicach Szyrwint /nie wyjaśniono, czy wskutek zamachu, czy też wypadku/ został ranny Komendant partyzantów litewskich Wiktor PIOZROWSKI.

Naogół w ostatnich czasach akcja, litewska znacznie ustąpiła.

Działalność komunistyczną zauważono w powiecie Trockim /Landworowo i Rudziszki/, oraz w gminie Bienickiej /pow. Oszmiański/ w postaci rozrzuconych odezw „Komunistycznej Partji Białorusi”. Wogóle komunistyczni agitatorzy białoruscy przepowiadają z wiosną wojnę i nakłaniają ludność do tworzenia oddziałów partyzanckich. Są oni przysłani rzekomo -

przez p.k. ELIZAWIETOWA /Białorusina/ posiadającego jakoby w Mińsku większy oddział białoruski /40 tysięcy ludzi/.

AGITACJA.

Litewska agitacja w okresie sprawozdawczym miała za główne zadanie obniżenia wartości wyborów i była prowadzona przeważnie za pomocą broszur i odezw, częściowo zaś ustnie. Szczególnie odznaczyli się w tym kierunku: ks. KARWIALIS, /Olkieniki/, ks. BUDRAS /Marcinkańce/, ks. BREWO /Lingmiany/, ks. MICHAJŁO /Kołyniany/, ks. KRYSZTOPONIS /Hoduciszki/, i inni. Do agitacji wykorzystywano jazdę po Kółdzie.

Białoruska agitacja miała miejsce, przeważnie w powiecie Oszmiańskim i w części powiatu Święciańskiego /Swir-Komaje/. Najczynniejszym był ks. PRZEMIENIECKI /gmina Dziawieniska/, który isiłował przekupić instruktora wyborczego - SZCZERBIŃSKIEGO, proponując mu fałszerstwo przy głosowaniu. Podobne agitacje prowadzili również ks. STANKIEWICZ i niejaki STARCZEWSKI.

Silną agitację przeciwyborczą prowadzono również za pomocą legalnie wychodzących pism, jak „Głos Litewski” - „Krynica” - „Gersas” - „Białoruski Zwon” i t.p.

Po wyborach agitacja znacznie osłabła.

WYWIAD OBCY.

Wiadomości brak.

Zauważono ożywiony ruch pasażerski z Rosji Sowieckiej oraz Gdańska i Niemiec, lecz na razie nie udało się nic ustalić.

WYWIAD WŁASNY.

W dalszym ciągu napotyka się na różne trudności jak brak odpowiednio wyszkolonych ludzi, znających języki i teren, deskonspirowanie wywiadów przez poszczególne organa bezpieczeństwa - przez aresztowanie i badanie ich w obecności osób cywilnych i t.p. napezór drobne braki, które jednak są dużą przeszkodą w pracy.

SYTUACJA EKONOMICZNA.

Pomimo głosów w prasie o poleprzeniu się sytuacji ekonomicznej - która jakoby chciała wywołać zniszczenie cen, artykuły spożywcze - jak mięso, nabiał i t.p. ciągle drożeją.

PODATKI I REKWIZYCJE.

W Oszmiańskim ludność żydowska narzeka, że podatek

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ki są zbyt wygórowane.

W Olkienikach ludność wyraża niezadowolenie z radnego KUCEWICZA, który taksował nieruchomości, przypisując mu stroność.

STRAJKI I WIECE.

W okresie sprawozdawczym strejków nie było, wiece prawie wyłącznie przedwyborcze, a dopiero pod koniec miesiąca sprawy ekonomiczne stały się znów aktualne.

REEMIGRACJA I UCHODZCTWO.

Napływ uchodźców zmniejszył się. Ogółem na terenie Litwy Środkowej przybyło 1164 osoby, ubyło zaś -953. Wśród przybywających znajdują się zdemobilizowani żołnierze Litewscy.

P R A S A.

W dniu 10-go stycznia zaprzestano wychodzić pismo codzienne „Słowo Wileńskie” /organ P.S.L./

Po wyborach znów przestała wychodzić „Gazeta Wyborcza Ludu Wileńskiego.”

Litwa

Dnia 29-go stycznia Władze Litwy Środkowej zamknęły pismo codzienne litewskie „Głos Litwy” za artykuły treści antypaństwowej.

Od 25-go stycznia zaprzestano wydawać z braku funduszy codzienne pismo w języku rosyjskim „Wileńskaja Myśl.”

W pierwszych dniach stycznia powstał nowy tygodnik pod tytułem „Unzer zeit”. Odpowiedzialnym redaktorem, jest znany działacz partji „Bund” Ryfka EPSZTEJN. Tygodnik ten o kierunku antypaństwowym, ma na celu obalenie ustroju kapitalistycznego.

Dnia 30-go stycznia została wydana przez Żydowski Centralny Związek Oświaty jednosłownka w języku żydowskim pod tytułem „For die Kinder” /dla dzieci/.

Dnia 30-go stycznia przestano wydawać „Białoruski Wiadomości” wskutek aresztowania przez władze prokuratorskie pracowników pisma.

„Białoruski Zwon” po aresztowaniach współpracowników zaprzestał wychodzić.

WSPÓŁDZIAŁANIE WŁADZ.

Pomimo, że władze wojskowe i cywilne naogół chętnie współdziałają z Policją Dz.5f., to jednak zdarzają się wypadki sporadyczne, z których też władze, przez opieszałość lub

niezrozumienie funkcji, Policji Dz.5f. utrudniają w pracy. Np. często zdarza się, że władze administracyjne odmawiają dawania podwód funkcjonariuszom, lub też władze kolejowe utrudniają sprawdzanie zawartości bagaży i t.p.

NADUŻYCIA WŁADZ.

Wojciechowski
W ostatnich dniach notowano kilkanaście wypadków dezercji polskich żołnierzy do Litwy Kowieńskiej, dokonywanych w okolicy Rudziszek, gdzie pełniący tam służbę Szwadron Techniczny nie stoi na wysokości swego zadania. Dezercje te są wywołane, jakoby dzięki ekscesom oficerów w stanie nietrzeźwym względem żołnierzy, a nawet względem ludności cywilnej. Często się zdarza, że żołnierze polscy na odcinku Poniewież, Bieksza, Giedrojcie podczas patrolowania linii kordonu urządzają schadzki z żołnierzami liteskimi 6-go p.p., celem umawiania się co do przepuszczania szmuklerzy w obie strony od których pobierają za to łapówki.

BANDYTYZM I ZBRODNIENIE POSPOLITE.

W okolicach zbliżonych do pasa neutralnego daje się zauważyć częsta kradzież koni.

Na drodze idącej z Wilna do Połocka, a także w okolicach Wornian, Kotłówek i Miczalisk dokonywane są częste napady na podróżnych.

DZIAŁALNOŚĆ WŁASNA.

W ciągu okresu sprawozdawczego do Działu 5f.K. G.P.E.L.Śr. wpłynęło spraw - 398, z tych załatwiono - 359, umorzono - 6, pozostało w toku - 61.

W ciągu tego okresu aresztowano - 32 osoby, z których zwolniono - 10, internowano administracyjnie - 2 osoby.

Zobowiązano do meldowania się - 32 osobom.

W styczniu przeprowadzone wywiadów - 193, z tego z dodatnim wynikiem - 74.

Objektów inwigilacyjnych było - 183.

Kierownik Działu 5f.K.G.P.E.L.Śr.

O T R Z Y M U J A :

1/	~~Adjetantura Gen.Nacz.Wodza Rzecz.Pol.~~	- I
2/	Delegatura Rzecz.Pol.w Wilnie	- I
3/	Departament Spraw Wewnętrznych	- I
4/	Adjutantura Generalna Wojsk Litwy Śr.	- I
5/	Oddział II-gi Wojsk Litwy Środkowej	- I
6/	Starostwo Grodzkie w Wilnie	- I
7/	Starostwo Powiatu Wileńskiego	- I
8/	Ekspoz.Nacz.Widza Wojsk Pol.w Wilnie	- I
9/	Prekurator Sądu Okrg.w Wilnie	- I
10/	Gł.komenda Policji Państw.w Wilnie.	- I
11/	„ „ „ „ w Warszawie	- I
12/	a r c h i w u m	- I.